

STATUS AND DEVELOPMENT OF THE INSURANCE SECTOR IN KYRGYZSTAN

Met Önder, Prof., Dr. <onder.met@manas.edu.kg> Orcid: 0000-0001-5689-5809

Beysheva Aysuluu, doctoral student <aysuluu.beysheva@manas.edu.kg>
Orcid: 0000-0002-9485-647X Kyrgyz-Turkish Manas University, Bishkek, Kyrgyzstan

Abstract

In this study, the situation and development problems of the insurance sector in Kyrgyzstan, which was one of the fifteen independent republics in the post-Soviet period, were tried to be examined. For this, a literature review was conducted and the relevant statistics were interpreted. The number, revenues and expenditures of insurance companies in Kyrgyzstan have decreased in recent years. In Kyrgyzstan, mostly voluntary property insurance (commercial and individual) and personal insurance (accident and illness) are provided. Demand for insurance services in the country mostly comes from the segment of the society, which constitutes a small part of the population but has a high income level. The demand for compulsory insurance services is insufficient. The main reason for this is the inadequacy of legal regulations and the lack of state inspections. Low average income in the country, poor income distribution, political and economic problems, inadequacy of the insurance culture of the people can be counted as other reasons for the sector's underdevelopment. For this reason, effective policies need to be developed in order for the insurance sector to develop in Kyrgyzstan, which is an underdeveloped economy. The government and insurance companies need to work together. There is a need to revise the laws on compulsory insurance types and other regulations for their implementation.

Keywords: Kyrgyzstan; Insurance Sector; Finance.

KIRGIZİSTAN'DA SİGORTA SEKTÖRÜNÜN DURUMU VE GELİŞİMİ¹

Met Önder, Profesör <onder.met@manas.edu.kg> Orcid: 0000-0001-5689-5809

Beysheva Aysuluu, Doktora Öğrencisi <aysuluu.beysheva@manas.edu.kg>

Orcid: 0000-0002-9485-647X

Kırğız-Türk Üniversitesi "Manas", İşletme Fakültesi, Bişkek, Kırgızistan

Öz

Bu çalışmada, Sovyet sonrası dönemde onbeş bağımsız cumhuriyetten biri olan Kırgızistan'da sigorta sektörünün durumu ve gelişim sorunları incelenmeye çalışılmıştır. Bunun için, yazın taraması yapılmış ve ilgili istatistikler yorumlanmıştır. Kırgızistan'da sigorta şirketlerinin sayısı, gelirleri ve harcamaları son yıllarda azalmıştır. Kırgızistan'da çoğunlukla gönüllü mülk sigortası (ticari ve bireysel) ve kişisel sigorta (kaza ve hastalıklar) yapılmaktadır. Ülkede sigorta hizmetlerine talep, büyük ölçüde, nüfusun küçük bölümünü oluşturan fakat gelir düzeyi yüksek olan toplum kesiminden gelmektedir. Zorunlu sigorta hizmetlerine talep yetersizdir. Bunun başlıca nedeni, yasal düzenlemelerin yetersizliği ve devlet denetimlerinin eksikliğidir. Ülkede ortalama gelir düşüklüğü, gelir dağılımının bozukluğu, politik ve ekonomik sorunlar, halkın sigorta kültürünün yetersizliği, sektörün gelişmemesinin diğer nedenleri olarak sayılabilir. Bu nedenle, az gelişmiş bir ekonomi olan Kırgızistan'da sigorta sektörünün gelişebilmesi için etkin politikalar geliştirilmesine ihtiyaç göstermektedir. Devlet ve sigorta şirketlerinin ortak çalışması gerekmektedir. Zorunlu sigorta türleri ile ilgili kanunların ve bunların uygulanması için yönetmeliklerin revize edilmesine ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan; Sigorta Sektörü; Finans.

¹Bu makale, 2. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Kongresi'nde sunulan bildirden üretilmiştir.
9-11 Aralık 2021, Bişkek/Kırgızistan.

СОСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ СТРАХОВОГО СЕКТОРА В КЫРГЫЗСТАНЕ

Мет Ондер, профессор <onder.met@manas.edu.kg> Orcid: 0000-0001-5689-5809

Бейсенова Айсулуу, докторант <aysuluu.beysheva@manas.edu.kg>

Orcid: 0000-0002-9485-647X

Кыргызско-Турецкий университет «Манас», факультет бизнеса, Бишкек, Кыргызстан

Аннотация

В данном исследовании предпринята попытка рассмотреть состояние и проблемы развития страхового сектора Кыргызстана, который в постсоветский период был одной из пятнадцати независимых республик. Для этого проведен обзор литературы и интерпретированы соответствующие статистические данные. Количество, доходы и расходы страховых компаний в Кыргызстане за последние годы сократились. В Кыргызстане в основном осуществляется добровольное имущественное страхование (коммерческое и индивидуальное) и личное страхование (от несчастных случаев и болезней). Спрос на страховые услуги в стране в основном исходит от небольшой части общества, но имеющей высокий уровень доходов. Спрос на услуги обязательного страхования недостаточен. Основной причиной этого является несовершенство правовых норм и отсутствие государственных проверок. К другим причинам неразвитости отрасли можно отнести низкий средний доход в стране, плохое распределение доходов, политические и экономические проблемы, недостаточную страховую культуру населения. По этой причине необходимо разработать эффективную политику для развития страхового сектора в Кыргызстане, имеющем слабую экономику. Правительство и страховые компании должны работать вместе. Необходимо пересмотреть законы об обязательных видах страхования и другие нормативные акты по их реализации.

Ключевые слова: Кыргызстан; страховой сектор; финансы.

КЫРГЫЗСТАНДА КАМСЫЗДАНДЫРУУ СЕКТОРУНУН АБАЛЫ ЖАНА ӨНҮГҮҮСҮ

Мет Ондөр, профессор <onder.met@manas.edu.kg> Orcid: 0000-0001-5689-5809

Бейсенова Айсулуу, докторант <aysuluu.beysheva@manas.edu.kg>

Orcid: 0000-0002-9485-647X

Кыргыз-Түрк «Манас» университети, Бизнес факультети, Бишкек, Кыргызстан

Кыскача мүнөздөмө

Бул изилдөө постсоветтик мезгилде эгемендүү он беш республиканын бири болгон Кыргызстандын камсыздандыруу секторунун абалын жана өнүгүү проблемаларын кароого аракет кылат. Кыргызстан постсоветтик мезгилде эгемен он беш республиканын бири болгон. Бул максатта адабияттарды карап чыгуу жүргүзүлүп, тиешелүү статистикалык маалыматтар чечмеленди. Кыргызстанда акыркы жылдары камсыздандыруу компанияларынын саны, кирешеси жана чыгашасы кыскарды. Кыргызстанда негизинен ыктыярдуу мүлктүк камсыздандыруу (коммерциялык жана жеке) жана жеке камсыздандыруу (кырсыктардан жана оорулардан) жүргүзүлөт. Өлкөдө камсыздандыруу кызматтарына суроо-талап негизинен калктын аз бөлүгүн түзгөн, бирок кирешеси жогору болгон коомдун бөлүгүнөн келип чыгат. Милдеттүү камсыздандыруу кызматтарына суроо-талап жетишсиз. Мунун негизги себеби - укуктук нормалардын жеткилең эместиги жана мамлекеттик аудиттин жоктугу. Тармактын өнүкпөгөндүгүнүн башка себептери болуп өлкөдөгү орточо кирешенин төмөндүгү, кирешенин начар бөлүштүрүлүшү, саясий жана экономикалык көйгөйлөр, калктын камсыздандыруу маданиятынын жетишсиздиги кирет. Ошол себептүү экономикасы өнүкпөгөн Кыргызстандын камсыздандыруу тармагын өнүктүрүү үчүн эффективдүү саясатты иштеп чыгуу зарыл. Өкмөт менен камсыздандыруу компаниялары чогуу иштеши керек.

Камсыздандыруунун милдеттүү түрлөрү жөнүндө мыйзамдарды жана аларды ишке ашыруу үчүн башка ченемдик укуктук актыларды кайра карап чыгуу зарыл.

Негизги сөздөр: Кыргызстан; камсыздандыруу сектору; финансы.

1. Giriş

Kırgızistan’da sigorta sektörü yeni gelişen bir finansal endüstridir. Sigorta sektörünün gelişimi ülkedeki çeşitli faktörlerden (sektörün tanınmışlığı, yasal düzenlemeler, yeterli sigorta sistemi, ekonominin gelişmişlik durumu vb.) etkilenmektedir. Finans kurumları içinde sigorta şirketleri, en hızlı büyüyen sektörlerden biri olarak tanınmaktadır. Ancak Kırgızistan’da sigorta sektörü bankalar veya kredi kuruluşları ile kıyaslandığında, daha düşük seviyede talebe sahiptir. Bu durumun da çeşitli nedenleri vardır. Ekonomisi gelişmiş ülkelerde ise sigorta sektörünün ihmal edilemeyecek ve önemli sektörlerden biri olduğu bilinen gerçektir.

Sigorta sözcüğü “güvence” anlamını taşımaktadır. İnsanlar ve işletmeler, ülkedeki ekonomik dalgalanmalardan özellikle doğal afet ve felaketlerden dolayı hayatlarını, işlerini ve sahip oldukları mülklerini sigortalama ihtiyacı duymaktadırlar.

Bu çalışmada ilk olarak temel sigortacılık kavramları, sigorta türleri, sigortanın işlevleri vb. konular ele alınmaktadır. Sonraki bölümde ise Kırgızistan’da sigorta sektörü ile ilgili çalışmaları konu alan literatür incelemesi yapılmıştır. Son olarak, Kırgızistan’da sigortacılık sektörünün durumu, gelişimi ve sorunları literatür ve istatistiklerin yardımıyla incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

2. Kavramsal Çerçeve

Dünya’da sigortacılık faaliyetleriyle ilgili ilk uygulamalar yaklaşık 4000 yıl önce Babiller’de görülmüştür. Ticaret merkezi olarak tanınan Babil’de sermayedarlar kervan tüccarlarına borç vermişlerdir. Borçlu kervanların soyulma ya da fidye ödeme durumuyla karşılaşmalarında bu kervan tüccarlarının borçlarını silmişlerdir. Ancak, verdikleri borcu geri alma zamanı geldiğinde taşıdıkları riskin karşılığı olarak anapara ile birlikte bir miktar prim de almışlardır. Buna ek olarak, M.Ö. yaklaşık 600’lü yıllarda ise Hindular sigortaya benzeyen “kredi anlaşması” yapmışlardır. Kısacası sigorta faaliyetleri insanlık tarihi kadar eskidir ve uzun zaman boyunca gelişmektedir. Özellikle sigortaya benzer ve yakın faaliyetler deniz ticaretinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmaya başlamıştır. 20. Yüzyılın başlarında sigortacılık gelişmiş duruma gelmiştir. Günümüzde sigortacılık faaliyetleri hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde mevcuttur (Kaya, 2019). Sigortacılık faaliyetlerin gelişmesini özellikle 17. Yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen iki önemli olay etkilemiştir. Birincisi bu zamanlarda sigortacılıkta istatistiksel yöntemlerin kullanılmaya başlanması (olasılık hesapları), ikincisi ise 1666 yılında Londra’da ortaya çıkan olaydır. Londra’da dört gün süren yangın 13.000 ev ile 100 kilisenin kül olmasına yol açmıştır. Olay, toplumu derinden etkilemiş ve bu tür beklenmeyen felaketlerin sonuçlarına önlemler alınması gerektiği fikrini yaratmıştır. Böylece sigorta şirketleri kurularak insanların yaşama daha güvenle bakmasını sağlamaya çalışılmıştır (Sezal, 2017).

İnsanlar yaşamlarında çeşitli belirsizlik ve risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu nedenle insanlar yaşamlarını güvence altına almak için bu riskleri azaltmaya gayret göstermektedirler. Söz konusu olan sigorta faaliyetleri bu gerçekleşen risklerin zararlarını azaltmak için gelişmiştir.

Literatürde sigorta kavramının çeşitli tanımları mevcuttur. En basit tanımıyla “Sigorta, aynı türden risklerle karşı karşıya kalan bireylerin ve kurumların, önceden belli bir ücret ödemiş olmaları koşuluyla, maddi hasarlarının karşılanmasını konu alan bir ekonomik faaliyettir” şeklinde tanımlanabilir (Yayla, 2019). Reasürans, sigorta kavramı ile birlikte açıklanması gereken diğer bir önemli kavramdır. Reasürans, “sigorta edilmiş riskin, belli bir bölümünün veya tamamının yine sigorta edilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Genellikle sigorta şirketleri zarar ödemelerinde zorluk çekmemek için bu sigorta türünü yaptırmaktadırlar (Baykal vd., 2019).

Yaşam belirsizlik ve risklerle doludur. Bireyler ve işletmelere iki seçenek sunulur: Olası bir zararın sonuçlarını tamamen kabul etmek veya bir kayıp durumunda sigorta teminatı istemek, yani riske maruz kalmayı azaltmaktır. Sigorta teminatı sağlamayanlar ise beklenmeyen zararlardan

tamamen kendileri sorumludurlar. Teminat alan kişiler riski başka bir kuruluşa, bir sigorta şirketine aktarmaktadırlar. Böylece karşılaştıkları hasarları azaltabilmektedirler. Birçok poliçe sahibi, kendilerini olası daha büyük bir kayba karşı korumak için nispeten küçük bir miktar prim öderler. Böylece, kayıp ve zararlarını azaltabilirler (AM Best, 2019).

Sigorta faaliyetlerinin önemli fonksiyonları mevcuttur. Bu fonksiyonlar, “sigortanın güvence ve risk yönetimi işlevleri” ve “sigortanın ekonomik işlevleri” olarak sınıflandırılmaktadır. Bazı kaynaklarda ise sigortanın işlevleri “makro ve mikro işlevler” olarak ele alınmıştır. Farklı isimlendirilse de işlevleri benzerlik taşımaktadır (Yayla, 2019). Makro işlevler, sigortanın ekonomide bir sektör olarak yer almasından kaynaklanmaktadır. Makro işlevler; ekonomide tasarruf kaynağı oluşturma, toplumun refah düzeyinin artmasına katkıda bulunma, devlete vergi kaynağı oluşturma, fonun transferini daha etkin hale getirme, ticaretin gelişmesine yardımcı olma vb. dir. Mikro işlevler ise daha çok bireyleri ve küçük toplulukları ilgilendirmektedir. Bu işlevler, dayanışmayı organize etmek, girişimci bireylerin kararlarını olumlu etkileme, sigorta güvencesinin yardımıyla girişimcilere kredi imkanları verme vb. (Afşar, 2019).

Daha önce de belirtildiği gibi, sigorta bir güvencedir. Yani, insanın yaşamında gerçekleşen risklerin sonucunda ortaya çıkan hasarları karşılamaktadır. İlgili yazın araştırıldığında, sigorta türlerinin farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir: Örneğin, zorunlu-gönüllü sigorta, nakliyat-nakliyat dışı sigorta veya mülk-can-sorumluluk sigortaları gibi. Genel olarak sigorta türlerini, “özel ve sosyal sigortalar” olarak ikiye ayırmak mümkündür (Gümüş ve Özdemir, 2018).

Sigorta endüstrisi bireylere, ailelere ve işletmelere genellikle en karanlık zamanlarında inanılmaz destek sağlayabilmektedir. Genellikle, riskten en çok kaçınanlar bu hizmeti satın alacaktır. Ancak, kimse gerçekten ihtiyacı olana kadar sigortacılık hizmetlerini satın almayı istemez. Özellikle sektördeki dolandırıcılık, uzun süre sigortanın gerçek faydalarına zarar vermiştir ve bu sektörün gelişmesini olumsuz yönde etkilemiştir (Tunstall, 2018).

Genel olarak, sigorta şirketlerinin COVID-19 pandemisi başlamadan önce yüksek gelirleri vardı. COVID-19'dan önce, brüt primler 2019'da hayat ve hayat dışı sigorta türlerinde artıyordu. Pek çok ülkede araç sigortası gibi belirli sigorta türlerinde brüt primlerdeki artış ana itici gücü oluşturmuştur. 2019 yılında brüt primler, 51 ülkede hayat sigortasında ortalama %4,7, hayat dışı sigortada ise %3,6 artmıştır (OECD, 2020). Küresel ekonomi salgından çıkarken, sektör genelinde geniş tabanlı büyümeye zemin hazırlayan birkaç faktör vardır. Bunlar (Ernst ve Young, 2021):

- 2021'de geniş tabanlı bir ekonomik iyileşme olması muhtemeldir.
- Hem bireysel hem de ticari müşteriler sigorta hizmetlerine daha fazla ihtiyaç duyabilirler.
- Sigorta endüstrisi, pandeminin ilk günlerinde bir çok gözlemcinin ilk başta korktuğundan çok daha az ekonomik ve itibar zararı görmüştür.

Kırgızistan'da sigorta sektörüne olan talep komşu ülkelere göre düşük seviyededir. Arsenal-Kırgızistan sigorta şirketinin Genel Müdürü SyrgakArzymatov'a göre, bunun temel nedenlerinden biri, halkın sigortacıların faaliyetleri hakkında düşük bilgi sahibi olmasıdır. Ayrıca sektöre olan güvensizlik de sigorta şirketlerinin başarılarını olumsuz etkilemektedir. (akchabar.kg,30.06.2020).

3. Literatür İncelemesi

Bayışov (2014), çalışmasında, Kırgızistan'da sigortacılığın yasal düzenleme sorunlarını ele almıştır. Araştırmasında belirli faktörlerin sigorta sektörünün gelişimini olumsuz etkilediğini belirlemiştir. Bunlar; ülke vatandaşlarının ve tüzel kişilerin sigorta hizmetlerine yönelik mevcut ödeme gücü ve talebinin düşüklüğü, sigorta şirketlerinin düşük sermaye seviyesi, ülkede sigorta kültürünün gelişmemesi, sigortanın zorunlu sigorta yasalarına uymaması veya uygun şekilde uygulanması için idari önlemlerin bulunmaması vd.

Caparova (2016) tarafından Kırgızistan'da zorunlu sağlık sigortasının sorunları ve gelişimi konusunda bir araştırma yapılmıştır. Sağlık hizmetlerinin önemli finansman kaynaklarından biri olan zorunlu sağlık sigortası fonu, işverenlerin ücret fonundan zorunlu kesintilerle devlet tarafından garanti edilen bir sağlık hizmetleri paketini sağlar. Kırgızistan'da zorunlu sağlık sigortasına en çok katkıda bulunanlar kamu sektörü çalışanlarıdır. Yüksek gelirli özel sektör çalışanlarından bazıları sağlık sigortası hizmetlerinden yararlanmamaktadırlar. Buna ek olarak, Kırgızistan nüfusunun büyük

bir kısmı, yani kırsal bölgelerde yaşayan yaklaşık %70'i, ana iş yeri bulunmaması nedeniyle zorunlu sağlık sigortası primlerini ödememektedirler. Bununla birlikte bu halk kesimi düşük gelir nedeniyle kentsel nüfusa göre daha yüksek hastalık riski altındadırlar. Kırgızistan'da yaşayan yabancılar sağlıklarını sigortalayamamaktadırlar. Çalışmada, sigortacılığın ülkede gelişimi amacıyla, yabancılar için bir sigorta sistemi oluşturulması ve bunun sağlık sisteminin bir finansman kaynağı olarak kullanılması, finansal sistemde sağlık finansmanının sigorta ilkelerine göre reforme edilmesi önerilmektedir.

Abdirahmanova ve Mahmudova (2016), Kırgızistan'da zorunlu sigortayı geliştirme yollarını incelemiştir. Zorunlu sigorta ihtiyacıyla ilgili Kırgızistan'da araç sahiplerinin (OSAGO) motorlu üçüncü şahıs sorumluluğu 2001 yılından itibaren çalışılmaktadır. Bu sistem, Kazakistan'da 2003 yılında, Rusya'da 2005'te yasal olarak tanınmıştır. OSAGO projesinin bu kadar uzun süre ertelenmesinin nedeni düşük farkındalıktır. Genellikle vatandaşlar, sigorta ihtiyacını “ek bir vergi” olarak algılamaktadırlar ve sigortalı bir olay durumunda ödeme mekanizmasını tam olarak anlamamaktadırlar. Diğer yandan milletvekilleri de halkın tepkisinden çekinmektedirler. Bununla birlikte, örneğin Kırgız Cumhuriyeti'ne çalışmak için gelen yabancılar (Ruslar ve Kazakistanlılar), arabalarını hemen sigortalamaya çalışmaktadırlar. Çünkü bu ülkelerin vatandaşları uzun zamandır sigortalı olmanın avantajlarının farkındadırlar.

Dosmatova (2017), Kırgız Cumhuriyeti'nde sigorta faaliyetlerinin yasal düzenlemesini araştırmıştır. Araştırma sonuçları, Kırgızistan'da sigortacılık sektörünün geniş çapta gelişmemiş durumda olduğunu göstermiştir. Bu durum daha çok, sigortacılık faaliyetlerini düzenleyen yasaların yokluğuyla ilişkilendirilmektedir. Sigorta sektörünün gelişmemesinin başlıca sebepleri, halk arasında sigorta kültürünün yaygınlaşmaması ve sigorta faaliyetlerini yürüten şirketlere olan güvenin az olmasıdır. Buna ek olarak, sigorta şirketlerinin faaliyetlerinin tam şeffaf olmaması, yerel sigorta şirketlerinin yabancı sigorta şirketlerine olan bağlılıkları, sigorta şirketlerinin kuruluş sermayesinin küçük olması ve büyük şirketlerin mülklerinin sigortalanmasına izin vermeyen zayıf bir maddi ve teknik temel, sigorta sektörünün gelişmemesinin diğer nedenleri olarak sıralanabilir.

Abdirahmanova ve Mamiralieva (2018), yaptıkları araştırmada Kırgız Cumhuriyeti sigorta pazarının durumunu incelemiştir. Sonuçlara göre, Kırgızistan'da sigorta sektörünün durgun olduğunu ve bu alanda faaliyet gösteren şirketlerin sayısının zamanla azaldığını tespit etmişlerdir. Bu durum Kırgızistan'da ekonominin gerilemesine işaret etmektedir. 2016 yılından itibaren zorunlu olarak “ev sigortası” yasası kabul edilip yerel halk bilgilendirilmesine rağmen sigorta şirketlerine olan talep hala düşük seviyede kalmıştır.

Sartova (2019) Kırgız Cumhuriyeti sigorta piyasasının istatistiksel analizini yapmıştır. Buna göre son iki yıl içinde (2016-2017) zorunlu sigorta sözleşmelerinin sayısı önemli ölçüde artmıştır. Bu durum, zorunlu sigortaya ilişkin bir dizi yasal düzenlemenin kabul edilmesinin bir sonucudur. Zorunlu sigorta sözleşmelerinin sayısı daha yüksek olmalıdır. 1 Şubat 2016'dan itibaren zorunlu ev sigortasının başlatılmasına rağmen zayıf sigorta kültürü engel oluşturmaktadır. Birçok araştırmacının belirttiği gibi, ülkenin çeşitli bölgelerinde kış ve ilkbahar mevsimlerinde felaketlerin başlamasıyla, sigortası olmayan çok sayıda ev ve hayvan zarar görmektedir. 7 Şubat 2019'da Kırgız Cumhuriyeti'nde “Araç Sahiplerinin Zorunlu Hukuki Sorumluluk Sigortası Kanunu (OSAGO)” yürürlüğe girmiştir. Araştırmada, Kırgızistan'da sigorta sektörünün henüz gelişme aşamasında olduğu ve gelişme potansiyelinin (özellikle zorunlu sigorta) olduğu sonucuna varılmıştır.

Kadırculov ve Acekbarov (2021) “Avrasya Ekonomik Birliği'nde Sigortacılık” adlı araştırmalarında birlik ülkelerinin (Rusya, Ermenistan, Kırgızistan, Kazakistan ve Belarus) sigorta sektörünü ele almışlardır. Üye ülkelerde sigorta hizmetleri pazarlarının gelişimi önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Sigorta endüstrisinin gelişiminin en az geliştiği ülkeler Ermenistan ve Kırgızistan iken, en çok geliştiği ülke ise Rusya'dır. Aynı zamanda araştırma, birlik ülkelerinde reasürans piyasasındaki kısıtlamaları da incelemektedir.

4. Kırgızistan'da Sigorta Sektörü

4.1 Kırgızistan'da Faaliyet Gösteren Sigorta Şirketleri ve Verdikleri Sigorta Hizmetleri

Tablo 1’den anlaşıldığı gibi, Kırgızistan’da sigorta şirketlerinin sayısı her yıl azalmaktadır. Kırgız Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Komitesi’ne göre, 2020 yılında toplam 15 sigorta şirketi faaliyet göstermektedir. 2015-2020 döneminde, Kırgız sigorta piyasasında faaliyet gösteren şirketlerin sayısı 15 ile 24 şirket arasında değişmiştir. Ülkedeki ana sigorta (reasürans) şirketleri arasında aşağıdakiler sayılabilir: State Insurance Organization (2015), AYU Garant (2012), Alma Insurance (2015), Kyrgyzstan (1991), Mega InsuranceGroup (2008), NSK (2007), İngosstrakh (1996), JubileeKyrgyzstanInsuranceCompany (1997), ATN POLİS (2001), Health (1993), Aplus (2006), Arsenal-Kyrgyzstan (2013). Üç şirket Kırgızistan sigorta piyasasında lider konumundadır. Bunlar; İngosstrakh (1996), Jubilee Kyrgyzstan Insurance Company (1997) veKyrgyzstan (1991). Bu lider şirketler hakkında kısa bilgi aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1. Kırgızistan’da Yıllara Göre Sigorta Şirket Sayısı (2015-2020)

Sigorta Şirketi Sayısı	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	22	24	23	22	20	15

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

İngosstrakh sigorta şirketi 1996 yılında kurulmuştur. Şirket 20 yıldan uzun süredir kaliteli sigorta hizmetleri sunmaktadır. İngosstrakh şirketi, Rus İngosstrakh Sigorta Şirketi ile ortak girişimle kurulmuş ve International InsuranceGroup INGO üyesidir. İngosstrakh şirketi, Kırgız Cumhuriyeti’nde faaliyet gösteren sigorta şirketleri arasında en yüksek sermayeye sahiptir.

Jubilee Kyrgyzstan Insurance CompanyKırgızistan sigorta pazarının ikinci lideri konumundadır. Şirket, 1997 yılından itibaren Londra-Bişkek Sigorta Şirketi olarak sigorta pazarında faaliyet göstermeye başlamıştır. 2013 yılında KICB Bankası şirket hisselerinin %100’ünü satın almıştır. 2013 yılından itibaren şirket ismini Jubilee Kyrgyzstan Insurance Company olarak değiştirmiştir. Şirket 20 yılı aşkın süredir Kırgızistan’da faaliyet göstermektedir. Sigorta primlerinin tahsilatı ve ödemeleri konusunda Kırgızistan sigorta pazarının üç liderinden biri olarak tanınmaktadır. Hissedarları: 1. Kırgız Yatırım ve Kredi Bankası (KİCB) – %51,00; 2. Ağa Han Ekonomik Kalkınma Fonu (AKFED) - %10,00; 3. Jubilee General Sigorta Şirketi – %19,50; 4. Jubilee Life Sigorta Şirketi - %19,50.

Kyrgyzstan sigorta şirketi, 29 yılı aşkın süredir Kırgız Cumhuriyeti sigorta pazarında zengin bir geçmişe ve uzun yıllara dayanan sürekli ve başarılı deneyimlere sahip bir şirkettir. Bugün şirket ulusal sigorta pazarının üç liderinden birisidir. Şirket, kurumsal ve özel müşterilere tam kapsamlı sigorta hizmetleri sunmaktadır. Şirketin sürekli müşterileri, yakın ve uzaktaki ülkelerin elçilikleri ve temsilcilikleri, büyük havayolları, madencilik ve işleme endüstrisi işletmeleri, Kırgız Cumhuriyeti’nin finans ve kredi kuruluşları, uluslararası projeler ve küçük ve orta ölçekli işletmelerdir.

Aşağıdaki Tablo 2’de sigorta şirketlerin halka sunduğu temel hizmetlerin sınıflandırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 2. Sigorta Şirketlerin, Sunduğu Hizmetlere Göre Sınıflandırılması

Şirket Sayısı	Zorunlu Sigorta (13)	Kişisel Sigorta (16)	Sorumluluk Sigortası (15)	Mülkiyet Sigortası (14)	Birikimli Hayat Sigortası (1)	Reasürans (9)
1	Jubilee Kyrgyzstan Insurance Company	Jubilee Kyrgyzstan Insurance Company	Jubilee Kyrgyzstan Insurance Company	Jubilee Kyrgyzstan Insurance Company	Jubilee Kyrgyzstan Insurance Company	Health
2	Alma Insurance	Alma Insurance	Alma Insurance	Alma Insurance		AliGarant

3	İngosstrakh	İngosstrakh	İngosstrakh	İngosstrakh	Mega Insurance Group
4	Mega Insurance Group	Mega Insurance Group	Mega Insurance Group	Mega Insurance Group	ATN POLICY
5	NSK	NSK	NSK	NSK	İngosstrakh
6	Aplus	Aplus	Aplus	Aplus	Jubilee Kyrgyzstan Insurance Company
7	Arsenal-Kyrgyzstan	Arsenal-Kyrgyzstan	Arsenal-Kyrgyzstan	Arsenal-Kyrgyzstan	StateInsuranceOrganization
8	ATN POLICY	ATN POLICY	ATN POLICY	ATN POLICY	Alma Insurance
9	AYU Garant	AYU Garant	AYU Garant	AYU Garant	AYU Garant
10	Kyrgyzstan	Kyrgyzstan	Dordoi Insurance	StateInsuranceOrganization	
11	StateInsuranceOrganization	StateInsuranceOrganization	StateInsuranceOrganization	AliGarant	
12	AliGarant	AliGarant	AliGarant	Health	
13	Amanat Policy	Amanat Policy	Amanat Policy	Aksai	
14		Health	Health	Dordoi Insurance	
15		Aksai	Aksai		
16		Dordoi Insurance			

Kaynak: fsa.gov.kg, 19.11.2020.

Tablo 2’den görüldüğü gibi, Kırgızistan’da birçok şirket hem gönüllü, hem de zorunlu sigorta hizmetlerini sunmaktadır. Özellikle, sigorta piyasasında önde gelen Jubilee Kyrgyzstan Insurance Company şirketi sigorta hizmeti türlerinin tamamını sunmaktadır.

4.2. Kırgız Sigorta Şirketlerinin Finansal Performansı

2020 yılında 15 şirket sigorta faaliyetleri gerçekleştirmişlerdir. Aşağıda Tablo 3’te görüldüğü gibi, 2019 ile 2020 yıllarında sigorta şirketlerin gelirlerinde ve giderlerinde azalma gerçekleşmiştir. Ocak-Eylül 2019 dönemine göre daha az olan 803,6 milyon som tutarında gelir elde etmişlerdir. Aynı karşılaştırmalı dönem için giderler de azalarak 714,3 milyon som olmuştur. Yani, 2020 yılında sigorta şirketlerinin gelirlerinde ve giderlerinde azalma yaşanmıştır. Bununla beraber, bilanço karında ise artış göstermiştir.

Tablo 3. Sigorta Şirketlerinin Ocak-Eylül 2019-2020 Gelir ve Giderleri (Milyon Som)

Göstergeler	2019	2020	% Artış
Gelirler	910,2	803,6	-9
Maliyetler	839,2	714,3	-8,5
Kar	130,3	251,5	190

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

Tablo 4. Sigorta Şirketlerin Finansal Sonuçları (Ocak-Eylül 2019-2020 Milyon Som)

	2019						
	Şirket Sayısı			Karlı Şirketler		Karsız Şirketler	
	Toplam	Şubeleri	Kar	Sayısı	Geliri	Sayısı	Gider
Sigorta Şirketleri	20	36	130,3	13	146,8	4	-16,4

2020

Sigorta Şirk.	17	32	251,5	13	255,6	2	-4,1
---------------	----	----	-------	----	-------	---	------

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

2020 yılın 9 aylık sonuçlarına göre, 13 sigorta şirketi kâr (255,6 milyon som) elde etmişlerdir. Ancak kalan 2 şirket zarar etmişlerdir. Mali sonuç olumlu olmuştur ve 251,5 milyon som kar olarak gerçekleşmiştir. Bu tutar Ocak-Eylül 2019 dönemine göre 1,9 kat daha fazladır. (Bkz. Tablo 4)

Aşağıda Tablo 5'te analiz edilen yıllarda sözleşme sayılarıyla ilgili veriler verilmiştir. 2019 ile 2020 yıllarını karşılaştırdığımızda, imzalanan sigorta sözleşmelerinin sayısı azalmıştır. Ayrıca geleneksel olarak sigortanın büyük bir kısmı gönüllü sigorta olduğu için bu tür sigorta hizmetlerine olan talebin azaldığı da fark edilmektedir. Gönüllü sigorta sözleşmeleri, genellikle bireyler (vatandaşlar) tarafından gerçekleştiriliyordu. Ayrıca, bireyler daha büyük ölçüde kişisel sigorta sözleşmeleri yaptırmaktadırlar. Mülkiyet ve sorumluluk sigortası sözleşmeleri yükseliş eğilimindedir. Özellikle son yıllarda zorunlu sigorta sözleşme sayısının yüksek seviyede olmasa bile arttığını belirtmek mümkündür. Bu değişikliğin ülkede zorunlu sigortayla ilgili yasal düzenlemelerin kabul edilmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Yasal düzenlemelerin kabul edilmesiyle birlikte zorunlu sigortaya talebin daha fazla olması bekleniyordu. Ancak, halkın talebinin düşük olması sigorta kültürünün yeterince yaygınlaşmaması ile ilişkilendirilebilir.

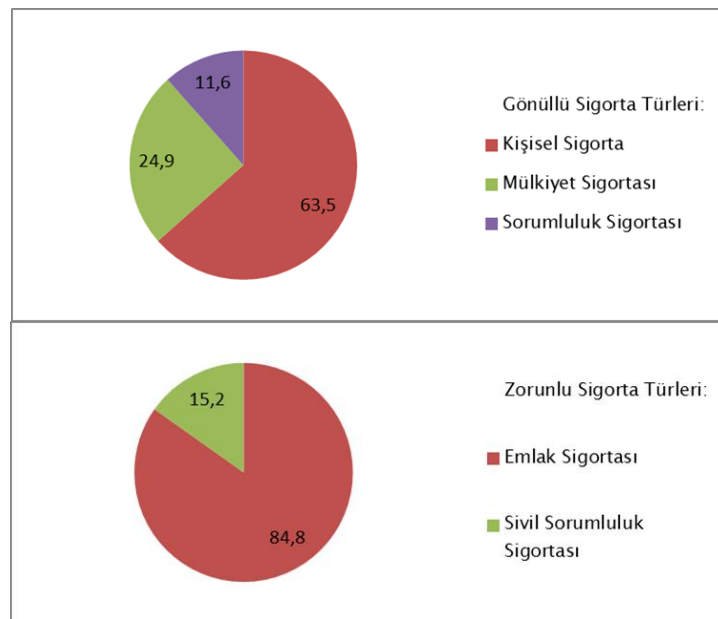
Tablo 5. 2019 ile 2020 Yıllarında Sigorta Sözleşmeleri (Bin Adet)

Göstergeler	2019	2020	%
Toplam Sigorta Sözleşmeleri	134 722	103 879	0,77
Zorunlu Sigorta Sözleşmeleri	52 772	54 450	1,03
Gönüllü Sigorta Sözleşmeleri	81 950	49 429	0,60

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

2020'de 2019 yılına göre piyasada sigorta hizmetlerine talep azalmıştır. Pandeminin ortaya çıkmasıyla birlikte insanlar daha çok sağlıklarını düşünmeye başladığından dolayı gelecekte hayat sigortasına olan talep artacağı beklenmektedir.

1 Ekim 2020 itibarıyla 103,9 bin sigorta sözleşmesi imzalanmıştır ve bu geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 22,9 daha azdır. Bunlardan 89,5 bin veya yüzde 86,2'si şahıslarla, yüzde 14,4'ü veya yüzde 13,8'i tüzel kişilerle yapılan sözleşmelerdi. Aynı zamanda, imzalanan toplam sözleşme sayısının yüzde 47,6'sı gönüllü sigortadan ve yüzde 52,4'ü zorunlu sigortadan oluşmaktadır.

Şekil 1. Sigorta Türüne Göre Yapılan Sözleşme Sayısı (Yüzde olarak)

Kaynak: stat. kg, 19.11.2020.

Aşağıda Tablo 6’da Kırgızistan’da sigorta şirketlerinin 2019 ile 2020 yıllarına ait sermayesi, varlıkları ve borçlarına yer verilmiştir. 2020 yılında sigorta şirketlerinin varlıkları 4.543.713 bin Somdur. Bu rakam 2019 yılına göre 2020 de 2,4 kat daha artışı ifade etmektedir. Bununla beraber dönen varlıklarda azalma, duran varlıklarda artış gerçekleşmiştir. Sigorta şirketlerinin yükümlülükleri 2020’de artmıştır. Bununla beraber, 2020 yılında sigorta şirketlerinin öz sermayesi 3.572.383 bin Som değerine ulaşmıştır. Bu rakam 2019 yılına göre 2020 de 1,01 kat artış anlamına gelmektedir. Sigorta şirketlerinin öz sermayesinin büyük kısmını kayıtlı sermaye oluşturmaktadır. Bununla beraber 2020 yılında yedek akçe 2019 yılına göre %16 artmıştır. Ancak bunlar beklenmeyen zararları karşılamada yine yetersiz kalabilir.

Tablo 6. Sigorta Şirketlerinin Varlıkları ve Yükümlülükleri (Bin Som)

	2019	2020
VARLIKLAR	4 436 737,8	4 543 713,3
DÖNEN VARLIKLAR	2 463 700,0	2 378 981,8
Nakit ve Benzerleri	527 923,5	270 567,3
Kısa Vadeli Yatırım	1 550 846,2	1 606 586,1
Alacak Hesapları	119 619,2	143 034,6
Diğer İşlemlere İlişkin Alacak Hesapları	60 799,0	51 604,9
Katılımcıların Borçları	35 000,0	35 000,0
Rezervler	90 856,5	102 952,1
Ön Ödemeler	40 364,7	23 909,2
Ertelenmiş Giderler	-	-
Diğer Varlıklar	38 290,9	145 327,6
DURAN VARLIKLAR	1 973 037,8	2 164 731,5
Duran Varlıklar (Brüt)	548 824,5	768 515,6
(Birikmiş Amortismanlar)	(96 317,8)	(125 432,3)
Duran Varlıklar (Net)	452 506,7	643 083,3
Gayrimenkul Yatırımları	17 502,7	18 833,6
Ertelenmiş Vergi	6 548,2	2 946,9
Uzun Vadeli Borçlar	13 048,3	14 236,7
Uzun Vadeli Yatırımlar	1 465 724,3	1 464 880,0
Maddi Olmayan Varlıklar	23 895,6	28 228,2
Birikmiş Amortismanları	6 188,0	7 477,2
Maddi Olmayan Varlıkların Defter Değeri	17 707,6	20 751,0
YÜKÜMLÜLÜKLER	904 260,1	971 330,7
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	714 965,3	803 830,5
Ödenebilir Hesaplar	111 263,0	108 024,2
Ön ödemeler	24 233,5	26 209,5
Kısa Vadeli Borç Yükümlülükleri	5 967,6	10 201,1
Ödenecek Vergiler	7 960,3	10 727,9
Birikmiş Borçlar	26 585,1	35 506,9
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	66 364,9	8 844,7
Sigorta Rezervleri	472 581,9	604 316,2
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	189 294,8	167 500,2
Uzun Vadeli Yükümlülükler	173 973,5	155 259,2
Ertelenmiş Vergi Yükümlülükleri	15 321,3	12 241,0
ÖZSERMAYE	3 532 477,7	3 572 382,6
Kayıtlı Sermaye	3 103 880,2	3 063 582,5
Diğer Sermaye	130 615,3	122 771,8
Dağıtılmamış Karlar	260 420,3	342 271,8
Yedek Akçe	37 561,9	43 756,5

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

4.3. Kırgızistan'da Sigorta Piyasasının Gelişimi

Aşağıda Tablo 7'de sigorta şirketlerinin temel göstergeleriyle (sigorta tutarı, primleri, ödemeleri vb.) ilgili bilgiler sunulmuştur. 2020 yılında sigorta tutarı 3,9 kat, sigorta primleri ise 4,9 kat artmıştır. Bu artış vatandaşların daha çok gönüllü sigorta yaptırmasıyla sağlanmıştır. Özellikle vatandaşların ve ekonomik kuruluşların yaptırdıkları sigorta türleri arasında mülk, turizm, sorumluluk sigortaları belirtilebilir. Bununla birlikte sigortalı olay sayısı azalmıştır. 2019 yılında sigortalı olay sayısı 5.514 iken, 2020 yılında ise 5.174 tür. Bundan dolayı, 2020 yılında sigorta ödemelerin düştüğü görülmektedir. Sigorta ödemelerin çoğunluğu gönüllü sigortaya ilişkindir. 2019 ile 2020 yılını karşılaştığımızda, zorunlu sigorta ödemelerinin 4,5 kat arttığı görülmektedir.

Aşağıdaki Tablolarda (Tablo 8, 9, 10, 11) 2019-2020 yıllarına ait temel performans göstergeleri daha ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. 1 Ekim 2020 itibarıyla imzalanan sözleşmeler kapsamında sigortalı tutar geçen yılın aynı tarihine göre çeyrek bir düşüşle 421,7 milyon Som olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 7. Temel Göstergeler

Göstergeler	2019	2020	%
Sigorta Tutarı	108 579,3	421 706,6	3,9
Sigorta Primleri	131,8	643,2	4,9
Sigortalı Olay Sayısı	5 514	5 174	0,93
Sigorta Ödemeleri	120,4	106,6	0,88
Zorunlu Sigorta	2,4	10,8	4,5
Gönüllü Sigorta	118,0	95,8	0,8

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

Alınan sigorta primi miktarı, Ocak-Eylül 2019'a göre yüzde 14 azalarak 643,2 milyon Som olmuştur. Aynı zamanda, yüzde 48'den fazlası (309,9 milyon Som) ekonomik kuruluşların mülklerinin gönüllü sigorta sözleşmelerinden, yüzde 16'sı ise (102,9 milyon Som) gönüllü kişisel sigortadan oluşmuştur. 2020 yılın 9 ayında sigortalı olay sayısı, 2019 yılının aynı dönemine göre yüzde 6,2 daha az olan 5,2 bin olmuştur. Aynı dönem için sigorta ödemeleri hacmi yüzde 11,4 azalmıştır ve 106,6 milyon Som'a ulaşmıştır. Aynı zamanda, ödemelerin büyük kısmı gönüllü mülk sigortası (41,2 milyon som) ve kişisel sağlık sigortasından (33,5 milyon som) oluşmaktadır.

Tablo 8. Ocak-Eylül 2020'de Sigorta Şirketlerinin Temel Performans Göstergeleri Gönüllü Sigorta (Milyon Som)

	Sözleşme Sayısı	Sigorta Tutarı	Sigorta Primleri	Sigortalı Olay Sayısı	Sigorta Ödemeleri
Toplam	103 879	421 706,6	643,2	5 174	106,6
Gönüllü Sigorta - Toplam	49 429	317 227,1	522,5	5 053	95,8
Kişisel Sigorta	31 368	31 379,1	102,9	4 191	49,9
Bir yıla kadar hayat sigortası	-	-	-	-	-
Kaza ve Hastalık	22 742	8 979,5	41,6	574	10,7
Turizm	8 087	17 533,1	11,9	138	5,4
Tıbbi	403	1 343,0	39,1	3 473	33,5
Mülk Sigortası	12 323	222 054,5	360,0	784	41,2
Vatandaşların Mülkü	7 757	14 498,9	50,0	341	16,4
Binalar	5 198	4 508,9	8,4	12	0,3
Araçlar (otomobil)	1 096	1 529,6	27,3	323	14,5
Ticari Kuruluşların mülkü	4 566	207 555,6	309,9	443	24,9
Finans kuruluşları	84	1 274,8	4,3	7	0,3
Sorumluluk Sigortası	5 738	63 793,4	59,6	78	4,7
Mevduat	-	-	-	-	-

Araç Sahipleri	1 824	3 118,7	11,4	72	2,5
Vatandaşlar	668	461,9	3,0	13	0,3
Diğer Sorumluluk Sigortaları	3 914	60 674,7	48,2	6	2,1
Diğer Gönüllü Sig. Türleri	-	-	-	-	-

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

Tablo 9. Ocak-Eylül 2019'da Sigorta Şirketlerinin Temel Performans Göstergeleri Gönüllü Sigorta (Milyon Som)

	Sözleşme Sayısı	Sigorta Tutarı	Sigorta Primleri	Sigortalı Olay Sayısı	Sigorta Ödemeleri
Toplam	134 722	569 254,0	747,8	5 514	120,4
Gönüllü Sigorta	81 950	460 674,7	616,0	5 466	118,0
Kişisel Sigorta	58 363	84 050,9	135,4	4 479	46,2
Bir Yıla Kadar Hayat Sigortası	-	-	-	-	-
Kaza ve Hastalıklar	31 495	17 911,3	44,8	533	6,6
Turizm	26 573	62 002,2	35,0	226	8,1
Tıbbi	162	989,3	44,4	3 715	31,3
Mülk Sigortası	20 500	196 259,9	411,8	899	64,2
Vatandaşların Mülk	15 723	14 635,0	68,2	543	23,7
Binalar	7 076	6 982,9	12,7	157	2,4
Araçlar	1 447	3 002,4	37,7	383	21,3
Ticari Kuruluşların Mülkü	4 777	181 624,8	343,6	356	40,5
Finans Kuruluşları	584	1 109,5	8,7	18	3,5
Sorumluluk Sigortası	3 087	180 363,9	68,7	88	7,6
Mevduat	-	-	-	-	-
Araç Sahipleri	2 140	3 363,1	12,6	80	3,4
Vatandaşlar	834	479,8	2,9	32	0,8
Diğer Sorumluluk Sigortaları	947	177 000,8	56,1	8	4,3
Diğer Gönüllü Sigorta Türleri	-	-	-	-	-
Finans Kuruluşları	-	-	-	-	-

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

Tablo 10. Sigorta Şirketlerinin Ocak-Eylül 2020'de Temel Performans Göstergeleri Zorunlu Sigorta (Milyon Som)

	Sözleşme sayısı	Sigorta Tutarı	Sigorta Primleri	Sigortalı olay sayısı	Sigorta Ödemeleri
Zorunlu Sigorta - Toplam	54 450	104 479,5	120,8	121	10,8
Vatandaşların Mülkü	46 191	26 410,0	29,9	87	5,9
Emlak	46 191	26 410,0	29,9	87	5,9
Taşınabilir Mülk	-	-	-	-	-
Tıbbi	-	-	-	-	-
Askerlerin ve Eşdeğer Kişilerin Yaşamı ve Sağlığı	-	-	-	-	-
Sivil Sorumluluk	8 259	78 069,5	90,9	34	4,8
Çalışanlar İçin İşveren Sorumluluğu	209	24 114,1	51,7	17	4,6
Yolcuları Taşıyıcıları	7 537	41 840,9	5,6	17	0,2
Tehlikeli Mal Taşıyıcıları	330	8 542,8	26,4	-	-
Tehlikeli Üretim Tesisleri	183	3 486,0	7,2	-	-
Araç Sahipleri	-	-	-	-	-
Diğer Türler	-	-	-	-	-
Sorumluluk Sigortası	668	461,9	3,0	13	0,3

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

Tablo 11. Sigorta Şirketlerinin Ocak-Eylül 2019'da Temel Performans Göstergeleri Zorunlu Sigorta (Milyon Som)

	Sözleşme Sayısı	Sigorta Tutarı	Sigorta Primleri	Sigortalı Olay Sayısı	Sigorta Ödemeleri
Zorunlu Sigorta - Toplam	52 772	108 579,3	131,8	48	2,4
Vatandaşların Mülkü	41 191	23 488,0	27,1	26	1,4
Emlak	41 191	23 488,0	27,1	26	1,4
Taşınabilir Mülk	-	-	-	-	-
Tıbbi	-	-	-	-	-
Askerlerin ve Eşdeğer Kişilerin Yaşamı ve Sağlığı	-	-	-	-	-
Sivil Sorumluluk	11 581	85 091,3	104,7	22	1,0
Çalışanlar İçin İşveren Sorumluluğu	226	23 963,3	59,1	3	0,7
Yolcuları Taşıyıcıları	10 653	51 281,7	9,7	19	0,3
Tehlikeli Mal Taşıyıcıları	406	5 882,2	28,6	-	-
Tehlikeli Üretim Tesisleri	296	3 964,1	7,4	-	-
Araç Sahipleri	-	-	-	-	-
Diğer Türler	-	-	-	-	-
Sorumluluk Sigortası	834	479,8	2,9	32	0,8

Kaynak: stat.kg, 19.11.2020.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Sovyet sonrası dönemde onbeş bağımsız cumhuriyetten biri olan Kırgızistan'da sigorta piyasasının durumu ve gelişimi incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada ulaşılan başlıca tespitler aşağıda sıralanmakta ve öneriler getirilmektedir.

2020 yılında Kırgızistan finans sektöründe 15 sigorta şirketi faaliyet göstermiştir. Bu şirketlerin çoğu halka açık olmayan anonim şirketlerdir. Kırgızistan'da sigorta şirketlerinin sayısı her yıl azalmaktadır. 2015-2020 yıllarında sigorta şirketlerinin sayısı 15 ile 24 arasında değişmiştir. Kırgızistan'da birçok şirket hem gönüllü, hem de zorunlu sigorta hizmetleri sunmaktadır. Sigorta piyasasında lider konumunda olan şirketlerin ürün yelpazesi daha geniştir. 2020 yılında sigorta şirketlerinin gelirleri 2019 yılına göre azalarak, 803,6 milyon Som olarak gerçekleşmiştir. Sigorta şirketlerinin harcamaları (maliyetleri) da 2020 yılında azalmıştır ve 714,3 milyon Som olmuştur. Sigorta şirketleri 2020'de 103,8 bin sigorta sözleşmesi imzalamıştır. 2019'a göre imzalanan sözleşme sayısı 22,9 kat (134,7) azalmıştır. Genel olarak, 2020 yılında sigorta hizmetlerine talebin düştüğü görülmektedir. Talebin azalmaya başlaması ekonomik koşullardan ve dünyayı etkileyen pandemiden kaynaklanmıştır. Gerçekleştirilen sözleşmeler çoğunlukla bireylerle (vatandaşlar) yapılan sözleşmelerdir. Kırgızistan'da çoğunlukla gönüllü mülk sigortası (ticari ve bireysel) ve kişisel sigorta (kaza ve hastalıklar) yapılmaktadır. Aynı zamanda zorunlu sigorta sözleşme sayısının artmaya başladığını belirtmek mümkündür. Bu artış ülkede yasal düzenlemelerin kabul edilmesiyle ilişkilendirilmektedir. Zorunlu sigortada çalışanların hayatına ve sağlığına zarar verdiği için işverenlerin sorumluluğu söz konusudur. Yapılan sözleşmeler kapsamındaki sigorta tutarı 2020 yılı sonunda 2019'a göre 3,9 kat artmıştır. Gönüllü sorumluluk sigortası sözleşmeleri kapsamında sigorta prim miktarında en büyük artış kaydedilmiştir.

Sigortacılığın en önemli unsurları olan sigorta şirketlerinin gelişimini etkileyen birçok etmen olabilir. Bunlar arasında özellikle ülke ekonomisinin gelişmişlik seviyesi sigorta sektörünün gelişiminde birinci derecede etkilidir. Kırgızistan'da da sigorta sektörünün yeterince gelişmemesinin başlıca nedeni, ülkenin sosyo-ekonomik durumuyla ilişkilidir. Kırgızistan'da sık sık yaşanan finansal krizler, yüksek enflasyon, düşük gelir düzeyi gibi ekonomik faktörler genel olarak finansal sistemi olduğu gibi, sigorta sektörünü de olumsuz etkilemektedir. Kırgızistan'da sigortacılığın gelişmemesinin bir nedeni de ülkede sigorta kültürünün yaygınlaşmamış olmasıdır. Kırgızistan,

Sovyet döneminde sosyalist bir rejimle uzun süre yönetildiğinden, devlet güvenceleri bireyler ve şirketler yönünden sigortalı olma ihtiyacını ortadan kaldırmaktaydı. Sistemin 1991 yılında çökmesi, serbest piyasa ekonomisine hızlı geçiş, birçok alanda olduğu gibi, sigortacılık alanında da yeni bir başlangıç yapmayı gerektirmiştir.

Az gelişmiş bir ekonomi olan Kırgızistan'da sigorta sektörünün gelişebilmesi için etkin politikalar geliştirilmesine ihtiyaç göstermektedir. Kırgız ekonomisi, düşük gelir grubu ile yüksek gelir grubu arasında gelir uçurumunun yüksek olduğu, orta sınıfın pek gelişmediği bir geçiş ekonomisidir. Düşük gelirli bireyler sigorta hizmetlerinden yararlanmada yetersiz kalabilirler. Bununla birlikte, toplumun küçük bölümünü oluştursa da yüksek gelir düzeyi olan bireyler ve aileler, özellikle gönüllü sigorta hizmetleri yönünden, sigorta şirketleri için önemli pazar fırsatları sunabilir. Ülkede alım gücü yüksek kesimi, sigorta şirketleri hedef kitle olarak görerek pazarlama stratejilerini bu kesime yönelik olarak geliştirmelidirler. Sigorta hizmetlerinin pazarlanması, daha çok gönüllü sigorta hizmetlerini konu alabilir. Devlet de halkı sigorta konusunda bilinçlendirmek için çeşitli uygulamalar yapabilir. Sigortacılık alanında özellikle devlete düşen görevlerden biri de zorunlu sigorta uygulamasının kapsamını genişleterek sigorta pazarını büyütme. Bunun için ilgili yasal düzenlemeler devreye sokulabilir. Zorunlu hizmetler kapsamına trafik kaza sigortası, doğal afet sigortaları vb. dahil edilebilir. Kırgızistan'da trafik araç sayısı ve konut sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Nüfus hızlı bir büyüme göstermektedir. Bunlar, ülkenin sigorta gelişim potansiyelinin büyük olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte ülkede yerli sigorta şirketleri uluslararası büyük sigorta şirketleri ile ortaklıklar kurarak veya işbirlikleri yaparak onların tecrübelerinden yararlanabilir ve performanslarını arttırabilirler.

Özetle, Kırgızistan'da sigorta sektörü diğer finansal kurumlar arasında geride kalmış durumdadır. Temel nedenleri olarak, halkın bu konuda bilinçsiz olma durumu (yetersiz bilgiye sahip olması) ve ülkedeki yasaların zayıflığıdır. Yani, ülkede zorunlu sigortalar var olmasına rağmen, hala halkın sigorta yaptırma oranı düşük seviyede kalmaktadır. Bu durum ülkede yürürlüğe giren yasa ve mevzuatların yetersiz kalmasından ve yetkililerin yeterli denetim yapmamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca devlet ve sigorta şirketlerinin ortak çalışması gerekmektedir. Zorunlu sigorta türleri ile ilgili kanunların ve bunların uygulanması için diğer yönetmeliklerin revize edilmesine ihtiyaç vardır. Burada devlet desteği sigorta sektörü için çok önemlidir. Çünkü sigorta şirketleri bu problem ile tek başlarına mücadele edemezler.

Kaynakça

1. Afşar, A. (2019). «Sigorta Şirketleri ve Bireysel Emeklilik Şirketleri». Koçyiğit, M.M. (Der.). Finansal Kurumlar içinde. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, ss.110-130.
2. AM Best. (2019). «Best Guide to Understanding the Insurance Industry». – <https://www.amazon.com/Understanding-Insurance-Industry-interesting-industries/dp/30.06.2020>
3. Baykal, E., Özgül, E., Özdemirci, F. ve Yazıcı, T. (2019). «Küreselleşmenin Türkiye Sigorta Sektöründeki Etkileri: Şirketlerin Ortaklık Yapısı Ve Pazar Payları». *Yönetim, Ekonomi, Edebiyat, İslami ve Politik Bilimler Dergisi*. 4(1), ss.100-130.
4. Gümüş, U. T. ve Özdemir, S. (2018). «Sigortacılıkta Risk ve Kasko Sigortası: Kasko Sigortasının Tercih Edilmesi Üzerine Aydın İlinde Bir Uygulama». *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*. 28(1), ss. 1-29.
5. Ernst & Young (2021). Global Insurance Outlook.
6. Hofstede, G. (1995). «Insurance as a Product of National Values». *The Geneva Papers on Risk and Insurance*. 20 (77), pp. 423-429.
7. Kaya, M. (2019). *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi*. 7(81). ss. 13-17.
8. OECD. (2020). Global Insurance Market Trends.
9. Sezal, L. (2017). «Türkiye Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi ve Faizsiz Sigortacılık Sisteminin Uygulanabilirliği». *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(52), ss. 1156-1167.
10. Tunstall, S. (2018). «Why is Insurance Failing?» *The InsurTech Book*, ss. 9-12.

11. Yayla, Ş. O. (2019). «Sigortacılık ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Durumu». *Liberal Düşünce Dergisi*. 24(94), ss. 107-125.
12. Абдырахманова, Г.Б., Махмудова, Г.У. (2016). «Перспективы развития и пути совершенствования обязательной формы страхования в Кыргызстане». *ЖАМУнун Жарчысы*. 1, с. 118-121.
13. Абдырахманова, Г.Б., Мамырралиева, А.Т. (2018). «Современное состояние страхового рынка Кыргызской Республики». *ЖАМУнун Жарчысы*. 1, с. 81-84.
14. Байышов, Н. Б. (2014). «Проблемы правового регулирования страхования в Кыргызской Республике». *Вестник*. 2, с. 254-259.
15. Досматова, А.Н. (2017). «Правовое регулирование страховой деятельности в Кыргызской Республике». *Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана*. 7, с. 198-201.
16. Жапарова, Д. (2016). «Обязательное медицинское страхование в Кыргызстане: проблемы и развитие». *Реформа*. 1(69), с. 17-22.
17. Кадыркулов, У.Т., Ажекбаров, К.А. (2021). «Страхование в Евразийском экономическом союзе». *Путеводитель предпринимателя*. № 2, с. 86-97.
18. Сартова, Р.Б. (2019). «Статистический анализ страхового рынка Кыргызской Республики». – Режим доступа: www.esa-conference.ru
19. URL: <https://www.akchabar.kg/ru/article/strahovanie/strahovanie-antikoronavirus/>, 30.06.2020
20. URL: <https://www.fsa.gov.kg> (30.06.2020)
21. URL: <https://www.jubileeinsurance.kg> (30.06.2020)
22. URL: <https://www.ingo.kg> (30.06.2020)
23. URL: <https://www.insurance.kg> (30.06.2020)
24. URL: <https://www.stat.kg> (19.11.2020)